

“Tasdiqlandi”
O'quv ishlari bo'yicha prorektor
R.G. Jumayev
« _____ » _____ 2023

MANBASHUNOSLIKKA KIRISH

SILLABUS

(fanning ishchi o'quv dasturi)

Fanning kodi:
Bakalavriat yo'nalishi:

MK1110
**60220300 – Tarix(islom tarixi
va manbashunosligi)**

Semestr: **1-2**
Kreditlar soni: **4-4**

	Mashg'ulot turi	Ajratilgan soat	Semestr	
			I	II
	Nazariy (ma'ruza)	60	30	30
	Seminar	60	30	30
	Laboratoriya mashg'ulotlari	-	-	-
	Kurs ishi	-	-	-
	Jami auditoriya soatlari	120	60	60
	Mustaqil ta'lim	120	60	60
	Umumiy o'quv soatlari	240	120	120

Tuzuvchi:

R.Z.Rajabova - «Islom tarixi va manbashunosligi, falsafa» kafedrasini o'qituvchisi

Taqrizchilar:

B.B. Namozov - (BuxDU) «Islom tarixi va manbashunosligi, falsafa» kafedra professori.

O.T. Sharipova (BuxMTI) «Islom tarixi va manbashunosligi, falsafa» kafedrasini dotsenti.

BuxDU Tarix va madaniy meros fakulteti dekani:

«Islom tarixi va manbashunosligi, falsafa» kafedrasini mudiri:

B. Namozov
(imzo)

2023 yil " " "

2. I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga ushbu fan sohasi to'g'risida umumiy tushuncha hosil qilish va ularda qiziqish uyg'otish hamda Markaziy Osiyo tarixini manbalar asosida mustaqil o'rganish malakasini hosil qilishdan iborat.

Fanning vazifasi - Manbashunoslikning predmeti va ob'ekti, tadqiqot va manbalarning turlarini va tadqiqotlar natijalarini jamlash, manbashunoslikning nazariy masalalarini, manbalarni ichki va tashqi tahlil qilishni hamda, manbalarni har tomonlama ilmiy-qiyosiy tahlil qilishni shakllantirish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

Ma'ruzalar mavzulari	Dars soatlari hajmi
I-semestr	
1-Mavzu. Kirish. Manbashunoslik fanining maqsadi, vazifalari va ilmiy ahamiyati.	4
2-Mavzu. Manbashunoslikning yo'nalishlari	4
3-Mavzu. Manbalarni o'rganish va o'rgatish usullari	4
4-Mavzu. Hujjatlar	2
5-Mavzu. Tarixiy asarlar xususiyatlari	2
6-Mavzu. Geografiya va kosmografiyaga oid manbalar	2
7-Mavzu. Biografik asarlar	2
8-Mavzu. Agiografik asarlar	2
9-Mavzu. Memuar asarlar	4
10-Mavzu. Sayyoh va elchilar esdaliklari	4
11-Mavzu. Manbashunoslik tarixi va muammolari	4
12-Mavzu. Qadimgi zamon manbalari	4
13-Mavzu. VI-VII asrlar manbalari	2
14-Mavzu. IX—XII asrlar manbalari	2
15-Mavzu. XIII-XIV asrlar manbalari	2
16-Mavzu. Temuriylar davri manbalari	2
17-Mavzu. Temuriylar davri manbalari	2
18-Mavzu. Shayboniylar davri manbalari	2
19-Mavzu. XVII-XIX asrning I yarmi davri manbalari	2
20-Mavzu. Rossiya imperiyasi mustamlakachiligi davri manbalari	2
21-Mavzu. Sovet hokimiyati davri manbalari	2

22-Mavzu O'zbekistonning eng yangi davri manbalari	2
23-Mavzu Mustaqillik davri manbalari	2
JAMI:	60 soat

III. Amaliy mashg'ulotlar	
Amaliy mashg'ulotlar mavzulari	Dars soatlari hajmi
I-semester	
1-Mavzu Manbashunoslik va tarix fanining yordamchi sohalari	2
2-Mavzu Manbalarni turkumlash	4
3-Mavzu Manbaning o'rnatilishi va tarixshunosligi	4
4-Mavzu O'zbekiston tarixiga oid hujjatlar	4
5-Mavzu Arab, fors va o'zbek tilidagi manbalarning xususiyatlari	4
6-Mavzu Geografiya va kosmografiyaga oid asarlar tavsifi	2
7-Mavzu Biografik asarlar xususiyati	2
8-Mavzu Agiografik asarlarning umumiy xususiyati	2
9-Mavzu Memuar asarlar tavsifi	4
10-Mavzu Sayyoh va elchilarning esdaliklarining umumiy xususiyatlari	4
11-Mavzu O'zbekistonda manbashunoslik fani tarixi	2
12-Mavzu Qadimgi zamon manbalarida siyosiy va ijtimoiy voqealar	4
13-Mavzu Qadimgi turk va so'g'd tilidagi manbalar	2
14-Mavzu IX-XII asrlardagi arab tilidagi manbalarning xususiyatlari	2
15-Mavzu XIII-XIV asrlar manbalarining umumiy xususiyatlari	2
16-Mavzu Temuriylar davrida o'zbek tilida yozilgan manbalar	2
17-Mavzu Temuriylar davrida fors tilida yozilgan manbalar	2
18-Mavzu Shayboniylar davri manbalarining o'ziga xos jihatlari	2
19-Mavzu XVII-XIX asr manbalari tahlili	2
20-Mavzu Chor Rossiyasi mustamlakachiligi davriga oid manbalar	2
21-Mavzu Sho'rolar davriga oid manbalarning o'ziga xos xususiyatlari	2
22-Mavzu Mustaqillik davri manbalari	2
23-Mavzu Manbalardan internet tarmog'i orqali foydalanish	2
JAMI:	60 soat

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi,

mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar	
Mustaqil ta'lim mavzulari	Dars soatlari hajmi
I-semester	
1. Manbalarni turkumlash usullari.	5
2. O'rta Osiyo tarixiga oid qadimgi manbalar.	5
3. Arab yozuvigacha ilk o'rta asr yozma manbalari tahlili.	5
4. Arab yozuvidagi fors va turkiy manbalar.	5
5. Sharq qo'lyozmalarining uivilizatsiya tarixidagi o'rni.	5
6. O'zbekistondagi sharq qo'lyozmalari xazinalari va ularning faoliyati.	5
7. O'rta Osiyoda tarixiy bilimlar (qadimgi davrlarda).	5
8. O'rta Osiyoning IX-XV asrlar tarixiga oid yozma manbalar.	5
9. O'rta Osiyoning XVI-XIX asrlar tarixiga oid yozma meroslari.	5
10. O'rta Osiyo tarixiga oid rus va evropa tillaridagi yozma manbalar.	5
11. XX asr O'zbekiston tarixiga oid manbalar.	5
12. O'zbekistonning mustaqil taraqqiyoti yillaridagi tarixiga oid manbalar (Tarixiy manbalarni to'plash va saqlash).	5
13. V.V.Bartoldning O'rta Osiyo tarixiga oid ilmiy merosi.	5
14. I.M.Muminovning tarix fani rivojidagi xizmatlari.	5
15. Ya.G'.G'ulomovning ilmiy merosi.	5
16. Tarixshunoslik sohasiga oid tadqiqotlar aniqlash usullari.	5
17. Tabariyning «Tarixi ar-rusul-va-l-muluk» asari tahlili.	4
18. Narshaxiyning «Buxoro tarixi» asari haqida.	4
19. Beruniyning «Osoru-l-boqia» asarining tarixshunoslik jihatidan tahlili.	4
20. Amir Temur davrida ijtimoiy va madaniy sohadagi o'zgarishlar bayon etilgan manbalar.	4
21. Muhammad Xakimxonning «Muntaxab ut-tavorix» asarlarida Qo'qon xonligi tarixining yoritilishi.	4
22. O'rta Osiyoda Sovet hukumatining o'rnatilishi; siyosiy, ma'muriy, ijtimoiy va madaniy hayotning o'zgarishiga bag'ishlangan manbalar tahlili.	4
23. Mahalliy tarixchilarning O'rta Osiyo tarixini o'rganish bo'yicha dolzarb muammolariga munosabati.	4
24. Qori Niyoziy, Ya.G'.G'ulomov, M.E.Masson, R.N.Nabiev	4

S.P.Tolstov, A.P. Okladnikov, V.A.Shishkinlarning tarix fani rivojlanishiga qo'shgan hissasi.	
25. O'rta Osiyo mutafakkir va tarixchilari ilmiy merosini o'rganishdagi jarayonning boshlanishi.	4
26. Jadidchilik, davlatchilik, mustamlakachilik davri, O'rta Osiyoda istiqloqlilik harakatlarining kompleks ravishda o'rganilishi.	4
JAMI:	120 soat
Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlanadi va uni taqdimoti tashkil qilinadi.	

3. VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- Talaba Markaziy Osiyo va jahon tarixiga oid manbalar va tadqiqotlarni o'rganadi. O'zbekiston tarixiga oid manba va tadqiqotlarni amalda qo'llash, tadqiqotlarda mavzuning o'rganilish darajasi va manbashunosligi qismi to'g'risida *tasavvur va bilimga ega bo'lishi*;
- Tarixiy manba va tadqiqotlardagi mavjud ma'lumotlarni ob'ektiv, ilmiylik jihatdan tadqiq etish va ularni amalda bajarish *ko'nikmalariga ega bo'lishi*;
- Talaba manba va tadqiqotlarni turkumlashdagi asosiy tamoyillar, manbashunoslik va tarixshunoslikning rivojlanish bosqichlari, tarixshunoslikda tadqiqotlarning tahlil qilish usullari, tadqiqotlarning metodologiya masalalari, og'zaki tarix, muammoviy tarixshunoslik bo'yicha tahlil qilish *malakasiga ega bo'lishi kerak*.

4. VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

5. VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

6. Asosiy adabiyotlar

1. Tarixiy manbashunoslik. O'quv qo'llanma. Tuzuvchilar. Madraimov A.,

Fuzailova G. Manbashunoslik. - T.: "Fan", 2006.

2. Madraimov A., Fuzailova G. Manbashunoslik. Darslik. - T.: "Fan", 2007.
3. Ahmedov B. O'zbekiston tarixi manbalari. (qadimgi zamon va o'rta asrlar). - T., 2001.
4. Isxovqov M. Markaziy Osiyo tarixi: manbashunoslik va tarixnafislik izlanishlari. - T.: "Toshkent davlat sharqshunoslik instituti", 2010.
5. Hakimov M. Sharq manbashunosligi lug'ati. - T.: "Davriy Press", 2013.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: "O'zbekiston", 2017. - 488 b.
2. Sulaymonova F. Sharq va G'arb. - T.: "O'zbekiston" nashriyoti, 1997.
3. Ma'naviyat yulduzlari. - T.: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 2001.
4. Abduxoliq Abdurasul o'g'li. Qadimgi Farg'ona tarixidan. - T., 2002.
5. Abdulhakim Shar'iy Jo'zjoniy. Islom huquqshunosligi. Hanafiy mazhabi va O'rta Osiyo faqihlari. - T.: "TIU" nashriyot matbaa birlashmasi, 2002.
6. Abdulhalimov B. Bayt al-hikma va O'rta Osiyo olimlarining Bag'doddagi ilmiy faoliyati. - T.: "TIU" nashriyot matbaa birlashmasi, 2004.
7. Saidboboev Z. Evropada O'rta Osiyoga oid tarixiy-kartografik ma'lumotlar (XVI-XIX asrlar).-T.: Fan. 2008.
8. Tarixiy manbashunoslik muammolari. / Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari.-T., 2008.
9. Alimov I. O'zbekistonda vaqf mulklarining tugatilishi (1917-1929). - T.: "Fan" nashriyoti, 2009.
10. Aminov H. Muhammad Rahimxon II. Feruz kutubxonasi fehrisi. - T.: "Yangi asr avlodi" nashriyoti, 2010.
11. O'zbekiston tarixi manbashunosligi masalalari. -T., 2010.

Axborot manbalari

1. www.religions.uz

2. www.iiu.uz
3. www.ziyo.uz
4. www.muslim.uz
5. www.buxhariy.uz
6. www.buxoriy.uz
7. www.tarix.uz
8. www.ziyonet.uz

7. Fanning ishchi o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi 202_ yil "___" _____dagi "___" – sonli buyrug'i bilan (buyruqning ___-ilovasi) tasdiqlangan "Manbashunoslikka kirish" fani dasturi asosida tayyorlangan.

Fan ishchi dasturi Buxoro davlat universiteti Kengashining 202_ yil "___" _____dagi "___" – sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

Fanning ishchi o'quv dasturi "Islom tarixi va manbashunosligi, falsafa kafedrasining 202_ yil "___" _____dagi "___" – son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va BUxDU O'quv-uslubiy kengashiga muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri:

Namozov B.B.

Mazkur modul Tarix va Yuridik fakulteti kengashining 2020 yil _____-avgustdagi 1-sonli yig'ilishida ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan.

Kengash raisi:

A.A. Boltayev

«Kelishilgan»

BuxDU O'quv-uslubiy departament boshlig'i:

Tursunov M.A.

«___» _____ 2023 yil

